

เพื่อช่วยระบายน้ำออกจากพื้นที่พู่ และเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกปาล์มน้ำมันและมีการปลูกยางพาราในที่นาเพิ่มขึ้น ทำให้การทำประสมปัญหาขาดแคลนน้ำในบางช่วงหรือขาดแคลนน้ำเป็นเวลานาน ซึ่งต่างจากในอดีตที่จะไม่มีปัญหารือลงน้ำในการทำนาเลย ช่วงฤดูทำนาจะมีน้ำตลอด จากการสังเกตพื้นที่และคลองชลประทานที่ติดกับพื้นที่ปลูกข้าวพบว่าคลองชลประทานมีขนาดความกว้างที่ผิวน้ำประมาณ 4 เมตร แต่ความกว้างระหว่างคันคลองทั้งสองกว้างมากประมาณ 8-10 เมตร และลึกค่อนข้างมาก (รูปที่ 4.17) ระดับน้ำที่อยู่ในคลอง เมื่อเทียบกับระดับพื้นที่ทำนาอาจจะลึกลงไปเกือบสองเมตร ลักษณะดังกล่าว เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้น้ำสามารถระบายน้ำออกสู่คลองสายอื่นๆ ได้อย่างรวดเร็ว ลักษณะดังกล่าวหมายความว่าสำหรับพืชที่ไม่ต้องการน้ำที่ท่วมขัง ซึ่งเป็นลักษณะที่ต่างจากความต้องการน้ำของข้าว นอกจากนี้ยังพบว่าในฤดูทำนาที่ต้องการน้ำบางครั้งมีการแห้งชิงน้ำกัน โดยปิดกั้นประตูระบายน้ำ ในขณะที่พื้นที่ท้ายนาต้องการน้ำแต่ไม่มีน้ำส่งไป ประกอบกับสภาพการทำงานเดิมที่ให้ผลตอบแทนน้อยอยู่แล้ว และคนรุ่นใหม่ที่ต้องการทำงานก็มีน้อยลงจึงไม่มีแรงงานพอและค่าจ้างก็สูง ทำให้ต้องเลิกทำนา การกลับมาส่งเสริมการทำอีกรอบเพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำนาดังเดิม ที่ได้ทำเป็นมรดกสืบทอดกันมา และยังทำให้มีข้าวไว้บริโภคโดยไม่ต้องซื้อ ประกอบกับภาครัฐพยายามส่งเสริม ถึงแม้ดูจะเป็นนโยบายที่สับสนก็ตาม

อย่างไรก็ตามจากการสำรวจและสังเกตพื้นที่โดยรอบจะเห็นว่าพื้นที่จำนวนมากได้เปลี่ยนเป็นยางพาราซึ่งส่วนใหญ่ยังมีอายุไม่มาก ตั้งแต่เริ่มปลูก จนถึงอายุประมาณ 6-7 ปี และมีการปลูกปาล์มน้ำมัน ทั้งที่กำลังเตรียมพื้นที่ และที่ปลูกแล้วประมาณ 1-2 ปี (รูปที่ 4.18) เนื่องจากพื้นที่ของบ้านถูกโอบมีชาจำนวนมากอยู่ในพื้นที่นิคม ทำให้พื้นที่ดังกล่าวถูกส่งเสริมและปรับสภาพไปเป็นพื้นที่ส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมัน มีการขุดคลองและปรับสภาพพื้นที่ส่วนอื่นๆ เกือบทั้งหมดให้เหมาะสมสำหรับการปลูกปาล์มน้ำมัน ไม่ใช่แค่การลอก枝条และตัดต้นไม้ แต่เป็นการขุด深เข้าไปในดินเพื่อให้รากสามารถเจริญเติบโตได้ดี ทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีความอุดมสมบูรณ์และมีผลผลิตสูง ที่สำคัญคือการลดภัยธรรมชาติ เช่น นกและสัตว์ป่าที่ชอบหากินในพื้นที่ ทำให้พื้นที่ดังกล่าวปลอดภัยและมีผลผลิตสูง แต่ก็มีข้อเสียคือต้องใช้แรงงานจำนวนมากและมีต้นทุนสูงในการดำเนินการ แต่เมื่อเวลาผ่านไป ภัยธรรมชาติจะลดลงและมีผลผลิตสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ดีขึ้น

สิ่งที่เกษตรกรทำก็คือปรับสภาพตัวเองเลือกหรือตัดสินใจปลูกพืชที่ตนเองคิดว่า จะได้ผลกำไรมากที่สุด ดังที่เราเห็นถึงแม้จะต้องการส่งเสริมให้ปลูกปาล์มหลังจากที่ได้ปรับพื้นที่บุ่บคลองระบายน้ำ แต่ชาวบ้านจำนวนไม่ได้ปลูกปาล์มน้ำมัน มีหลายรายที่ปลูกยางพารา ซึ่งเขาก็คิดว่าให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า สามารถใช้แรงงานของตัวเองได้ และต้นทุนในการปลูกก็ต่ำกว่า จัดการง่ายกว่า สิ่งเหล่านี้ชาวบ้านคิดเอง จำนวนกลุ่มที่ปลูกปาล์มเองก็คิดว่า รัฐช่วยปัจจัยการผลิตหลายอย่างตั้งแต่

รูปที่ 4.16 พื้นที่ทำนาบริเวณบ้านลูໂປະນີອ້າ ต.ລູໂປະນີອ້າ อ.ຍິ່ງຈ.ນราธิวาส

รูปที่ 4.17 คลองชลประทานบริเวณໄກລ໌ພື້ນທີ່ทำนาบ้านลູໂປະນີອ້າ

รูปที่ 4.18 พื้นที่นาที่ถูกเปลี่ยนเป็นสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน บ้านลุโబีอืชา

เตรียมแปลง ปุ๋ย พันธุ์ และยังมีแหล่งรับซื้อ ประกอบกับราคาน้ำมันที่สูง ทำให้ราคาปาล์มน้ำมันสูงตามไปด้วย ทำให้มีผู้ปลูกปาล์มจำนวนมากพอสมควร ส่วนคนที่ตัดสินใจยังคงทำงานอยู่ก็ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา สิ่งเหล่านี้ ชี้ให้เห็นถึง ผลของการพัฒนาที่ไม่ได้พิจารณาปัญหาและการวางแผนที่เป็นระบบครอบคลุมทุกภาคส่วน พัฒนาสิ่งใหม่แต่กระบวนการสิ่งที่มีอยู่เดิม ถึงแม้จะเป็นเพียงกลุ่มหนึ่งก็ตาม

การทำงานในพื้นที่ถึงแม้ว่าจะไม่มากเหมือนพื้นที่ภาคกลางหรือภาคอื่นๆ ของประเทศไทยแต่ในพื้นที่ภาคใต้ซึ่งมีพื้นที่รับสำหรับการทำนาอยอยู่แล้ว ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในสภาพปัจจุบันหลายคนคิดว่าปลูกยางชื้อข้าวกินดีกว่า และความคิดนี้ได้แพร่ขยายไปยังเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั่วทั้งภาคใต้ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน พื้นที่นาข้าวหรือแม้แต่ในเขตชลประทาน จำนวนมากถูกเปลี่ยนเป็นยางพารา และยังมีพื้นที่ส่งเสริมปาล์มเพิ่มเข้ามาอีก ยิ่งทำให้พื้นที่นาข้าวลดลงไปอีกถึงแม้ว่าผลตอบแทนของพื้นที่นี้จะสูงกว่าการทำนา แต่ในด้านความมั่นคงระยะยาวรู้ต้องพิจารณาและวางแผนให้รอบคอบ เพราะการเปลี่ยนพื้นที่นาข้าวไปเป็นพื้นที่ปลูกยางพาราหรือปาล์มน้ำมันแล้ว การที่จะเปลี่ยนกลับมาปลูกข้าวอีกไม่ใช่เรื่องที่ง่าย เราจะขาดหัวคนที่มีความชำนาญในการปลูกข้าว ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวจะหายไป เมื่อใดที่มีปัญหาขาดแคลนข้าวในขณะที่พื้นที่นี้ราคาตกต่ำ ชาวบ้านที่มีฐานะยากจนหรือแม้แต่คนที่ทำสวนยางจะได้รับความเดือดร้อน ความมั่งคงทางอาหารจะมีน้อยลง แม้จะมีข้าวจากพื้นที่ภูมิภาคอื่น แต่ในอนาคตไม่มีครัวรับประทานได้

ว่าข้าวจะไม่ขาดแคลน ถึงแม้โอกาสจะน้อยก็ตาม แต่เพื่อความมั่นคงทางอาหาร รัฐต้องมีมาตรการในการดูแลพื้นที่ที่ทำนาและชรานาที่ชัดเจน

การใช้ที่ดินที่สำคัญในพื้นที่นิคมสหกรณ์นาเจ้าในปี พ.ศ. 2551 ที่สำคัญอีกสองชนิดคือ นารังและปาล์มน้ำมัน การเพิ่มขึ้นของนารังและการเกิดข่องปาล์มน้ำมันในพื้นที่ดังกล่าว ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่จะมีผลต่อวัฒนธรรมการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงไปของคนในพื้นที่นี้หรือในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ว่าได้ จาสวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีการปลูกข้าว พืชสวน และทำการเกษตรแบบพอเพียง เกษตรกรปลูกพืชโดยหวังเพื่อผลิตอาหารมีข้าวกิน มีผลตอบแทนเพียงเพื่อให้สามารถมีเงินพอใช้จ่ายในครอบครัวทั้งปีและมีเงินเหลือเก็บสำหรับการใช้จ่ายที่จำเป็น เช่นการไปแสวงบุญ หรือทำบุญในศาสนาอื่น ไม่มีคราวเป็นเศรษฐีจากการทำการเกษตร วิธีชีวิตในการทำการเกษตรทำให้สังคมอยู่กันด้วยความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่ผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ถูกวางแผนโดยรัฐที่ผ่านมาอย่างสิบกว่าปี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม หลายอย่าง จากการสนับสนุนและออกพื้นที่ทำให้มองเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้พอสมควร

วัฒนธรรมในการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของคนในพื้นที่สามจังหวัดในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไป ในมุมมองของผู้วัยมีความคิดเห็นว่า การทำการเกษตรจะมุ่งถึงผลตอบแทนที่สูงที่สุด และมุ่งขยายพื้นที่เพาะปลูกถ้าหากมีความสามารถ ด้วยหลักคิดยิ่งผลิตมากยิ่งได้เงินมาก ยิ่งมีเงินมากยิ่งอยากผลิตให้มากขึ้น การใช้ที่ดินในการผลิตพืชเชิงเดี่ยวที่มีการบริหารจัดการและดูแลอย่างใกล้ชิดจะมีมากขึ้น และจะมีพืชน้อยนิดลง พืชไหนที่มีผลตอบแทนน้อยจะถูกเปลี่ยนเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนสูง ทั้งภาครัฐและเกษตรกรเองจะมองหาปัจจัยที่จำเป็นในการผลิตอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรน้ำ ปุ๋ยเคมี เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่นพันธุ์ที่ดี วิธีการทำให้ผลผลิตสูง รวมไปถึงการตลาดและแปรรูปผลผลิต เพื่อก้าวไปสู่การผลิตในเชิงการค้าหรืออุตสาหกรรมเกษตร สิ่งเหล่านี้จะทำให้ต้องปริโภคทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่มากทั้งดิน น้ำ หรืออาจจะรวมไปถึงป้าไม้เพื่อย้ายพื้นที่ที่ทางการเกษตร ส่วนพื้นที่ทำนาอาจจะไม่เหลืออยู่เลยในพื้นที่ถ้ารัฐไม่มีการวางแผน วัฒนธรรมข้าวที่เป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้สังคมมีการพูดคุย มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีความมั่นคงทางอาหาร อาจจะหายไปในระยะเวลาอันใกล้

การเพิ่มขึ้นของพื้นที่นาเจ้ามีปัจจัยหลักอยู่สามอย่างคือหนึ่งพื้นที่ถูกเปลี่ยนสภาพทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ ไม่สามารถทำนาได้ตามปกติ ซึ่งจากการศึกษาในพื้นที่พบว่า จากการพัฒนาพื้นที่ภายในพื้นที่ภัยในพื้นที่น้ำ ไม่สามารถดูดซึมน้ำได้ จึงทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วม น้ำท่วมในพื้นที่น้ำ ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้นานดังเช่นในอดีต ทำให้ไม่สามารถเพาะปลูกได้ เพราะขาดน้ำ ขาดน้ำ ที่น้ำไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้นานดังเช่นในอดีต ทำให้ไม่สามารถเพาะปลูกได้ เพราะขาดน้ำ ในบางช่วงซึ่งต่างจากในอดีตจะมีแต่ปัญหาน้ำท่วม เกษตรกรจึงปล่อยที่ทิ้งร้างไว้ มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งที่เป็นประโยชน์สำหรับการทำนาในพื้นที่สามจังหวัดคือในอดีตหรือแม้แต่ในปัจจุบันพื้นที่บางพื้นที่สามารถทำนาได้ปีละสองครั้งโดยไม่ต้องอาศัยระบบชลประทาน จากข้อมูลรายงานผลการสำรวจ

ข้าวนาปรังของสำนักงานสกติการเกษตรพบว่า ในจังหวัดราชบุรีมีการปลูกข้าวนานาปรัง 754 ไร่ ปลูกในเขตชลประทาน 78 ไร่ นอกเขตชลประทาน 676 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552) ข้อมูลดังกล่าวซึ่งให้เห็นว่า ปริมาณน้ำในพื้นที่จังหวัดราชบุรีสูงในพื้นที่ปกติมากพอสำหรับการทำนา โดยไม่ต้องมี ระบบชลประทานช่วย ถึงแม้จะมีพื้นที่ไม่มาก แต่ก็ทำให้เห็นภาพว่าถ้าหากปลูกในฤดูปกติ ปริมาณน้ำจะมีเหลือมากพอ ถึงแม้จะทำงาน นั่นหมายความว่าพื้นดินยังคงมีปริมาณน้ำหรือความชื้นอยู่ในดินอีกนานถ้าหากไม่ได้ถูกระบายทิ้ง การเปลี่ยนสภาพพื้นที่พรุโดยการขุดคลองระบายน้ำขนาดใหญ่และหลายสายทำให้น้ำถูกระบายลงสู่ทะเลได้อย่างรวดเร็ว **ไม่มีพื้นที่เก็บน้ำตามธรรมชาติดังเช่นในอดีต ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนปัญหาน้ำในการเพาะปลูกดังกล่าว**

สาเหตุหลักข้อที่สองคือผลตอบแทนในการทำนาต่ำผลผลิตที่ได้ไม่มากนักผลผลิตข้าวต่อกองที่ 200-300 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเฉพาะข้าวที่ปลูกในที่พรุที่เป็นที่ลุ่มมากยิ่งให้ผลผลิตน้อย ในระยะหลัง สูงขึ้นมาบ้างอาจสูงกว่า 400 กิโลกรัม โดยราคาขายอยู่ที่ 5-9 บาท ซึ่งจะมีรายได้ไม่กี่พันบาทเมื่อหักค่าใช้จ่ายต้นทุนต่างๆ และค่าแรงออกเทบจะไม่เหลือผลกำไร แต่ยังมีข้อดีที่มีข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน นอกจากนี้การปลูกข้าวยังมีขั้นตอนและวิธีการที่ยากลำบากกว่าพืชชนิดอื่น เช่นยางพารา หรือแม้แต่ปาล์มน้ำมัน เกษตรกรในพื้นที่ยังใช้วิธีการเพาะปลูกแบบดั้งเดิมตั้งแต่ปลูกจนเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวบังใช้แรงคน มีทั้งการลงแขกถ้าและจ้างแรงงานการเก็บเกี่ยวนิยมใช้غالะ (ตาแม) เพราะสามารถเก็บเกี่ยวได้หมด ข้าวสูญเสียน้อย เก็บมัดเป็นเลียง ๆ หนึ่งประมาณ 1 กำมือ น้ำหนักประมาณ 2.5 กก. ราคاج้างเลียง ๆ ละ 5-7 บาท ใช้เครื่องจักรน้อย ข้าวเป็นพันธุ์พื้นเมืองเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ยอมเปลี่ยนเป็นพันธุ์ส่งเสริม (รูปที่ 4.19) สิ่งเหล่านี้ทำให้แรงงานใจในการทำนา มีน้อยลง สาเหตุข้อที่สามคือ แรงงาน คนรุ่นใหม่ไม่นิยมปลูกข้าวทำให้แรงงานที่จะมาทดแทนแรงงานรุ่นก่อนหรือคนที่ล้มหายตายจากไปมีน้อยลง ค่าจ้างในการทำนาสูงขึ้นวันละหนึ่งร้อยกว่าบาทหรืออาจสูงถึง 200 บาทต่อวัน

รูปที่ 4.19 การเก็บเกี่ยวโดยใช้ غالะ หรือ ตาแม

นารังที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่นิคมฯ ส่วนใหญ่อยู่บริเวณตำบลลูบะบือชา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการขุดคลองเพื่อระบายน้ำจากพรุดังที่กล่าวมา ส่วนพื้นที่ใกล้เคียงก็เช่นกันจะอยู่ในพื้นที่ที่เคยเป็นที่นาที่อยู่รอบพรูที่มีการสร้างคลองระบายน้ำ โดยเฉพาะในพื้นที่ของอำเภออยุ่ง อังหัดราธิวัสด หลายพื้นที่ เมื่อที่นาเปลี่ยนสภาพจากนาเป็นนารังแล้วไม่นานก็จะนำมาปลูกยางพารา ซึ่งบางครั้งคลองชลประทานในพื้นที่ก็ถูกทิ้งลัง ทำหน้าที่ระบายน้ำมากกว่าการอำนวยน้ำเพื่อการเกษตร (รูปที่ 4.20) นารังที่เพิ่มขึ้นด้วยปัจจัยต่างๆ ดังที่กล่าวมา ทำให้รัฐพยายามหาวิธีที่จะนำพื้นที่ดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจึงได้มีการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่นารัง และบางพื้นที่ได้ส่งเสริมให้มีการพื้นฟูการทำนาในพื้นที่นารัง ทำให้พื้นที่นารังจำนวนมากกำลังถูกปรับพื้นที่ให้เป็นสวนปาล์มน้ำมัน โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดที่รัฐบาลไทยปลูกปาล์มน้ำมันถึง 100,000 ไร่และนิคมสหกรณ์นาเจ้ากีรับมาดำเนินการถึง 50,000 ไร่ที่เหลือรัฐบาลที่ได้รับผิดชอบ ซึ่งผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในปี พ.ศ. 2552 กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการการปรับปรุงพื้นที่ทึ้งรังในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันแล้ว 12,397 ไร่ และในปีงบประมาณ 2554 เตรียมจัดสรรงบประมาณจำนวน 99.54 ล้านบาท เพื่อปรับปรุงพื้นที่นารังสำหรับปลูกปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่เป้าหมายจำนวน 9,415 ไร่ และ 6.95 ล้านบาทสำหรับปรับปรุงพื้นที่นารังเพื่อปลูกข้าว จำนวน 5,352 ไร่ ในขณะที่นิคมสหกรณ์ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์จังหวัดราธิวัสด ก็มีการส่งเสริมปลูกปาล์มน้ำมันที่เป็นพื้นที่เป้าหมายตั้งแต่ปี 2547-2552 ได้อย่างรวดเร็วและได้ผลเกินเป้าหมายที่วางไว้ โดยได้ดำเนินการไปแล้วถึง 45,527 ไร่ ดังตารางที่ 4.3 แต่พื้นที่ที่ปลูกปาล์มน้ำมันใหญ่ไม่ใช่นารังแต่เป็นพื้นที่ป่าพรูแทน พื้นที่นอกเขตพรูหรือนารังจะอยู่ในส่วนของพื้นที่นอกเขตนิคมซึ่งสหกรณ์ส่งเสริมการปลูกไปแล้ว 11,362 ไร่

รูปที่ 4.20 คลองชลประทานในพื้นที่นาที่ถูกเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา

นารังในพื้นที่นิคมฯ ปัจจุบันส่วนมากกำลังถูกปรับสภาพเป็นพื้นที่ปลูกปาล์ม และมีการปลูกยางพารา (รูปที่ 4.21) แต่เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลไม่สามารถกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนของการปลูกพืช ดังกล่าว ยังคงมีพื้นที่นารังที่ไม่ได้ทำประโยชน์ใดๆ เหลืออยู่น้อยมาก การปรับพื้นที่ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยกรมพัฒนาที่ดิน และบางพื้นที่ได้ร่วมมือกับนิคมสหกรณ์มาเจาะ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในพื้นที่พบว่า พื้นที่นารังส่วนมากเป็นพื้นที่ที่อยู่ในที่ลุ่ม และเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะดินเป็นดินเหนียว ส่วนพื้นที่นารังที่อยู่ใกล้พุธะมีชั้นดินอินทรีย์แต่ความหนาไม่มาก สภาพโดยทั่วไปถือว่าเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ บางพื้นที่มีปัญหาดินเปรี้ยวแตกกิ่มมาก ซึ่งต่างจากพื้นที่พรุที่ส่วนใหญ่ดินจะเปรี้ยว

การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน เป็นการเพิ่มของการใช้ที่ดินที่เกิดจากการดำเนินงานของรัฐนั่นคือ มุ่งเปลี่ยนสภาพพื้นที่พรุให้เป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน ซึ่งการปลูกปาล์มน้ำมันเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2533 หลังจากที่มีการศึกษาวิจัยและทดลองปลูก และเริ่มดำเนินการอย่างกว้างขวาง มีแผนการเพิ่มพื้นที่ปลูกอย่างมากตั้งแต่ปี 2547 การเพิ่มพื้นที่ปลูกปาล์มของภาครัฐในครั้งนี้ถือว่าประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะการดำเนินงานของนิคมฯ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ แต่ในอีกด้านหนึ่งการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ปาล์มน้ำมันกลับเป็นการทำลายพื้นที่ป่าพรุลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้จัดการมีความเห็นในเรื่องนี้ว่า เป็นการดำเนินการที่เกินเลยจากความจำเป็น เพราะจุดประสงค์ของการก่อตั้งนิคมที่สำคัญคือ การจัดสรรที่ทำกินให้กับเกษตรกรที่ยากไร้หรือคนที่ไม่มีที่ดินทำกิน โดยจัดสรรว่าให้ครอบครัวละประมาณ 20 ไร่ ในขณะที่พื้นที่พรุเดิมมีประมาณ 44,000 ไร่ ถ้าหากนำมารัดสรรว่ายัง 50 จะมีพื้นที่จัดสรรทั้งที่พรุ ที่กรัง ที่ลุ่ม ในเขตนิคมสหกรณ์ไม่ต่ำกว่า 32,000 ไร่ ซึ่ง สามารถจัดสรรให้เกษตรกรไม่ต่ำกว่า 1,600 ครอบครัว ซึ่งน่าจะเพียงพอสำหรับคนยากจนรายใหม่ที่จะได้รับจัดสรร เพราะเท่าที่สังเกตสมาชิกที่มาอาศัยอยู่ในนิคมในพื้นที่จัดสรรให้มีครัวเรือนไม่ถึง 1,000 ครัวเรือน ที่เหลือไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่จัดสรรแต่เป็นพื้นที่ที่อาศัยอยู่เดิมรอบพื้นที่พรุ ซึ่งคนที่อยู่อาศัยเดิมก็ยังได้สิทธิครอบครองพื้นที่เดิมอยู่แล้ว

แต่เนื่องจากสถานการณ์และตัวโครงการเองที่ได้มีการขยายผล และภาครัฐให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ ทำให้ต้องรับสมาชิกเข้ามาเพิ่มอาจจะโดยจำเป็นหรือไม่ก็แล้วแต่ และเปลี่ยนพื้นที่พรุไปเรื่อยๆ แม้แต่ในเขตพื้นที่ส่วนกึ่งนำมารัดสรร ประกอบกับวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งนิคมฯ ก็ไม่ได้หวังที่จะคงสภาพป่าพรุไว้และโครงการที่ต้องดำเนินการ ซึ่งเป็นโครงการใหญ่ที่ต้องมีพื้นที่ปลูกปาล์มให้มากที่สุดจึงจะทำให้โครงการในภาพรวมเดินหน้าไปได้มีผลผลิตเพียงพอต่อการป้อนเข้าสู่โรงงาน เพราะมุ่งหวังตัวเงินทางเศรษฐกิจ เพราะต้องการเพิ่มรายได้ให้กับคนในพื้นที่อันเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับสมาชิกนิคมฯ และคนในพื้นที่ บางหน่วยงานมุ่งหวังให้เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกปาล์มถึง 120,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยคิดว่าในเชิงความเหมาะสมแล้วเกินความจำเป็น เพราะเสียพื้นที่พรุไปเป็นจำนวนมาก และพื้นที่ที่เหลือในอนาคตก็จะไม่มีพื้นที่ป่าพรุอีกเลย นอกจากนี้การปลูกปาล์มในพื้นที่พรุซึ่งมีปัญหาหลายอย่างได้แก่ การลดลงของชั้นอินทรีย์ ดินเปรี้ยว ดินทราย น้ำท่วมขัง ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายในการดูแลที่สูงและในอนาคตผู้ปลูกปาล์มยังต้องพบกับปัญหาอื่นๆ อีกโดยเฉพาะในพื้นที่ที่เป็นสันทรายเก่าดินชั้นล่างเป็นทราย บางพื้นที่เป็นดินเปรี้ยวด้วย

ในขณะที่ดินชั้นบนเป็นชั้นดินอินทรีย์ที่ไม่หนามาก (0-50 เซนติเมตร) เมื่ออินทรีย์วัตถุเหล่านั้นลดลงจนเกือบหมดจะทำให้การแก่ไขเป็นไปได้ยากขึ้น เพราะดินทรัยไม่เหมาะสมสำหรับปลูกปาล์มน้ำมัน และยังมีสภาพเป็นกรดอีก

จากข้อมูลพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่นิคมสหกรณ์นาเจ้าที่มีกว่าสามหมู่ไร่ นั้นความเป็นจริงหรือในปัจจุบันน่าจะมีพื้นที่มากกว่านี้ เพราะในขณะที่ศึกษาทางภาครัฐที่เกี่ยวข้องก็ยังทำงานและเพิ่มพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันตลอดเวลา เพื่อให้การปลูกปาล์ม สามารถตอบสนองโรงงานที่ต้องการผลผลิตจำนวนมากจึงต้องมีการเพิ่มพื้นที่ปลูกปาล์ม พื้นที่พรุอย่างเดียวไม่สามารถตอบสนองในด้านจำนวนผลผลิตแก่โรงงานได้จึงเพิ่มพื้นที่ปลูกในนารัง เพื่อให้สามารถมีผลผลิตเพียงพอในการป้อนสู่โรงงาน จึงขยายไปสู่พื้นที่นารัง โดยมีกรรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักในการเตรียมพื้นที่และช่วยเหลือในด้านการปลูกดูแลในระยะแรก

จากข้อมูลการปลูกปาล์มน้ำมันดังที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ผลการดำเนินงานส่งเสริมอย่างจริงจังในพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาจนถึงต้นปี 2552 พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ในส่วนรับผิดชอบของกรมสหกรณ์โดยผ่านทาง สำนักงานสหกรณ์จังหวัด และนิคมฯ และเกือบ 50,000 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่พรุ และกรมพัฒนาที่ดินก็ได้ดำเนินการส่งเสริมปลูกแล้วประมาณ 30,000 ไร่ (ตารางที่ 4.3,4.4) โดยเป็นที่กรัง นารัง และพื้นที่อื่นๆ ซึ่งคาดว่าภายในสิ้นปี 2553 จะมีพื้นที่ปลูกปาล์มเป็นไปตามเป้าหมาย 100,000 ไร่อย่างแน่นอนหรืออาจมากกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้

การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่นิคมสหกรณ์นาเจ้าโดยรวมแล้วเป็นการเปลี่ยนพื้นที่พรุเป็นพื้นที่ปลูกปาล์ม ซึ่งพื้นที่พรุถือได้ว่าเป็นพื้นที่เป้าหมายหลักของกรมส่งเสริมสหกรณ์ในการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมัน เพราะพื้นที่นิคมฯ ที่เป็นที่สาธารณะที่จะนำมาจัดสรรให้แก่สมาชิกนั้นส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าพรุ ในขณะที่พื้นที่อื่นที่ไม่ใช้ป่าพรุมีการใช้ที่ดินประเภทอื่นอยู่แล้ว ประกอบกับพื้นที่พรุซึ่งเป็นดินอินทรีย์และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินเบรี้ยว ไม่สามารถปลูกพืชชนิดอื่นได้ นอกจากปาล์มน้ำมัน ผลของการส่งเสริมการปลูกปาล์มในพื้นที่พรุยังได้มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันไปยังพื้นที่อื่นๆ ทั้งพรุแห้งอื่นและพื้นที่ที่ไม่ใช่พรุ ในสามจังหวัด ทั้ง ที่กรัง ไม้ผล นารัง และพื้นที่ที่มีข้อจำกัดในการปลูกพืชชนิดอื่น แม้แต่สวนยางพาราที่ให้ผลผลิตต่ำ ยังแนะนำให้มีการปลูกปาล์มน้ำมันทดแทน

รูปที่ 4.21 คลองชลประทานในพื้นที่นาที่ถูกเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา

ตารางที่ 4.3 แผนและผลการดำเนินการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมัน จ.นราธิวาส

สถานที่ดำเนินงาน	แผน/ผลการปลูกปาล์มน้ำมัน (ไร่)										รวมผลการปลูก ปาล์มน้ำมัน(ไร่) ตั้งแต่ปี 47-52	
	ปี 47-48		ปี 49		ปี 50		ปี 51		ปี 52			
	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล		
จ.นราธิวาส	2,200	2,079	3,200	3,534	1,300	1,606	2,980	4,132	1,647		11,327 11,351	
รวม	2,200	2,079	3,200	3,545	1,300	1,606	2,980	4,132	1,647		11,327 11,362	
จ.นราธิวาส (เขต นิคมสหกรณ์)												
1. นิคมฯปีเหลือง			3,000	2,668		2,603		2,332			3,000 7,603	
2. นิคมฯบากเจาะ	10,200	6,309	15,800	5,841		7,211		6,982		219	26,000 26,562	
รวม	10,200	6,309	18,800	8,509		9,814		9,314		219	29,000 34,165	
รวมทั้งสิ้น	12,400	8,388	22,000	12,054	1,300	11,420	2,980	13,446	1,647	219	40,327 45,527	

แหล่งข้อมูล: สหกรณ์จังหวัดนราธิวาส, 2552

**ตารางที่ 4.4 แผนและผลการดำเนินการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมัน ในสามจังหวัดชายแดน ของกรม
พัฒนาที่ดิน**

ปี	หน่วยงาน	ปัจจุบัน	นราธิวาส	ยะลา	ร่วม	งบ
47-50	พัฒนาที่ดิน	9,276	7,338	5,431	22,045	160,845,575
51	พัฒนาที่ดิน				8,000	
					30,045	

แหล่งข้อมูล: กรมพัฒนาที่ดิน, 2552

การใช้ที่ดินบริเวณนิคมสหกรณ์บ้าเจาะและบริเวณข้างเคียง พ.ศ. 2551

จากการศึกษาการใช้ที่ดินในพื้นที่นิคมสหกรณ์และพื้นที่ข้างเคียงเพื่อพิจารณาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ที่ดินในพื้นที่นิคมฯ ซึ่งก็คือพื้นที่ป่าพรุ และพื้นที่โดยรอบ พบว่าในพื้นที่ ศึกษา 302,143.39 ไร่ การใช้ที่ดินส่วนใหญ่คือปลูกยางพาราร้อยละ 30.46 รองลงมาคือนาดำ ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ป่าพรุ ท้ออยู่อาศัย ป่าดิบชื้น ไม้ผลผลสม และนารัง ดังตารางที่ 4.5 รูปที่ 4.22 พื้นที่ เพื่อการเกษตรทั้งหมดคิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 70 โดยมีการใช้ที่ดินหลักคือ ยางพารา นาข้าว ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว และไม้ผลผลสม การใช้ที่ดินใน พ.ศ. 2551 มีความแตกต่างจากการใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2529 ค่อนข้างมาก พื้นที่ที่เพิ่มขึ้นที่สำคัญคือปาล์มน้ำมัน ยางพารา และนารัง โดยปาล์มน้ำมันมีการปลูกเพิ่มถึง 34,722.84 ไร่ ในขณะที่พื้นที่ป่าลูกยางพารา เพิ่มจาก 83,229.99 ไร่ในปี พ.ศ. 2529 เป็น 92,019.24 ไร่ เพิ่มขึ้น 8,789.25 ไร่ นารังเพิ่มขึ้น 4,672.91 ไร่ จาก 5,787.67

ໄວ່ ເປັນ 10,460.58 ໄວ່ ໃນຂະໜາດທີ່ພື້ນທີ່ປ່າພຽງລົດລອຍ່າງມາກ ແລ້ວເພີຍງ 18,192.88 ໄວ່ ຈາກທີ່ມີພື້ນທີ່ 51,844.36 ໃນປີ ພ.ສ. 2529 ອ້າລດລົງ 33,651.48 ໄວ່ ພື້ນທີ່ນາລດລົງ 9,230.46 ໄວ່ ຈາກ 47,779.47 ໄວ່ ແລ້ວ 38,549.01 ໄວ່ ກາລດລົງຂອງພື້ນທີ່ນາສ່ວນໃຫຍ່ຖຸກເປົ່າຍິນເປັນພື້ນທີ່ນາຮ່າງແລະປຸກປາລົມນໍາມັນ ພື້ນທີ່ປ່າພຽງໄມ້ຜລຜສມແລະນະພ້າວມີກາຣເປົ່າຍິນແປລັງນ້ອຍມາກ

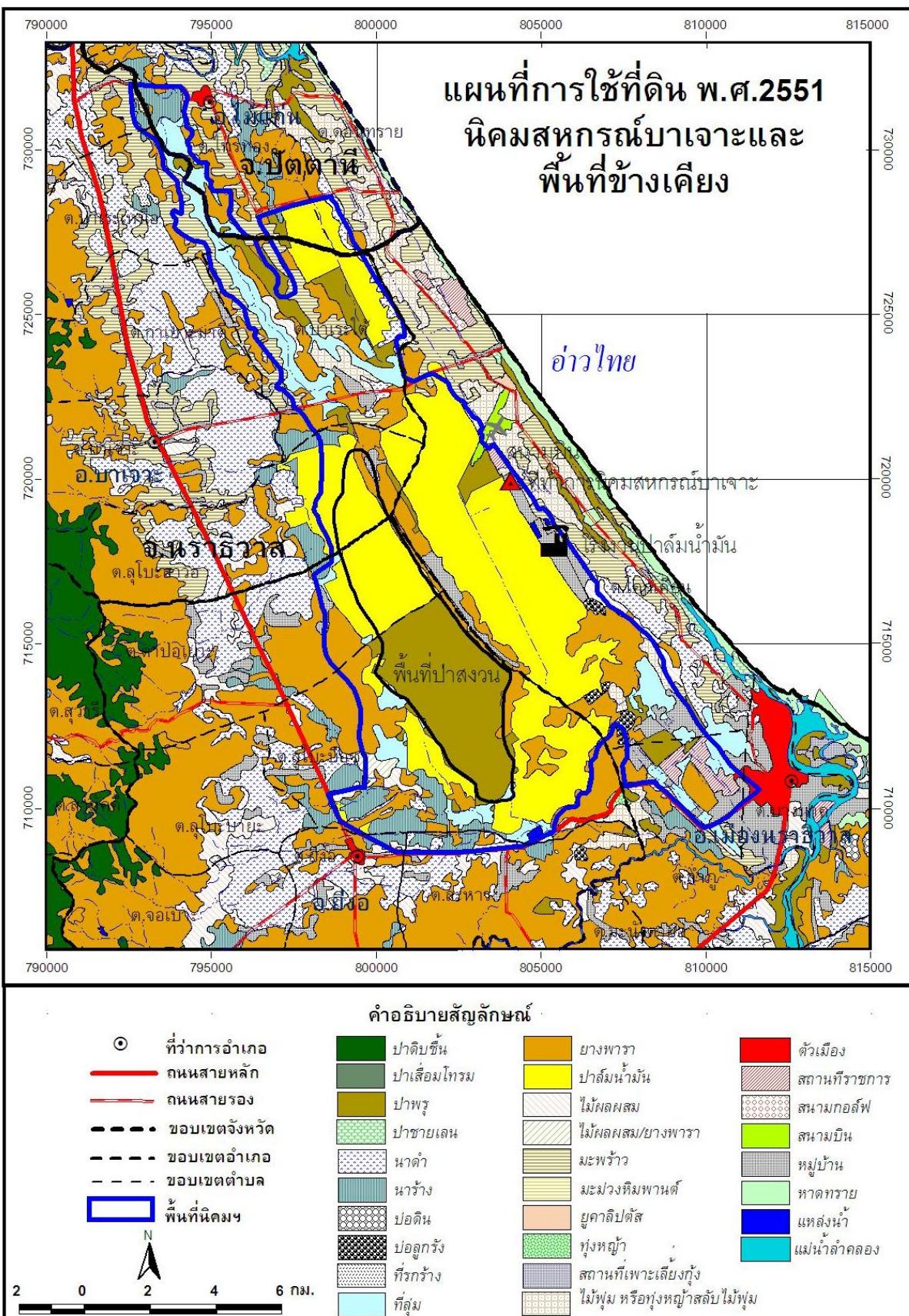
ລັກຊະນະກາຣໃຊ້ທີ່ດິນໃນປີ ພ.ສ. 2551 ທີ່ເດັ່ນຫັດຄືກາຣເພີ່ມຂຶ້ນຂອງພື້ນທີ່ປ່າພຽງປາລົມນໍາມັນ ກາຣຂຍາຍພື້ນທີ່ປ່າພຽງພາຣາ ແລກາຣເກີດພື້ນທີ່ນາຮ່າງໂດຍເລພະບຣິເວັນບ້ານລູໂນບະນືອ້າ ຕຳບລຸໂນບະນືອ້າ ຄໍາເກອຍີ່ອ ຈັງຫວັດນາຮິວາສ (ຮູບທີ່ 4.23) ໃນຂະໜາດທີ່ພື້ນທີ່ປ່າພຽງລົດລົງ ລັກຊະນະດັ່ງກ່າວໄວ່ໄດ້ຊື້ໄທເຫັນ ຄື່ກາຣເປົ່າຍິນແປລັງກາຣໃຊ້ທີ່ດິນວ່າພື້ນທີ່ປ່າຫຼືພື້ນທີ່ເປັນທີ່ສາຫະຮັນຍັງຄົງມີກາຣຖຸກບຸກຮຸກແລະເປົ່າຍິນສກາພໄປເປັນພື້ນທີ່ທາງກາຣເກະຕຣ ຈະດ້ວຍເກະຕຣກຮຸກຮອງຫຼືກາຣດຳນິກາຣໂດຍຮັສົກແລ້ວແຕ່ ທຳໄໝມອງເຫັນສກາພຂອງຄວາມຕ້ອງກາຣໃຊ້ທີ່ດິນທາງກາຣເກະຕຣວ່າຍັງຄົງມີຄວາມຕ້ອງກາຣໃຊ້ພື້ນທີ່ອູ່ສູງ ປັຈິຍຫລັກຂອງຄວາມຕ້ອງກາຣຄືກາຣເພີ່ມຂຶ້ນຂອງປະຊາກແລະຄວາມຍາກຈົນ ແຕ່ກີ່ໄມ້ໃຊ້ທັ້ງໝົດ ເພວະພື້ນທີ່ເປົ່າຍິນແປລັງໂດຍເລພະພື້ນທີ່ສາຫະຮັນຈຳນວນມາກໄມ່ໄດ້ເປົ່າຍິນເປັນພື້ນທີ່ຂອງເກະຕຣທີ່ຢາກຈົນ ແຕ່ເປົ່າຍິນເປັນຂອງນາຍຖຸນຫຼືອົນທີ່ໄມ່ໄດ້ມີຈົານະຍາກຈົນ ຂາດແຄລນທີ່ດິນທຳກິນ

ພື້ນທີ່ໃນຂົດນິຄມ່ ທີ່ເປັນພື້ນທີ່ນາດຳກຳລັງເປົ່າຍິນສກາພເປັນພື້ນທີ່ນາຮ່າງ ແລກໍາລັງເປົ່າຍິນເປັນພື້ນທີ່ປ່າພຽງປາລົມນໍາມັນ ໃນຂະໜາດທີ່ພື້ນທີ່ທຳນາບບຣິເວັນຂ້າງເຄີຍໂດຍເລພະພື້ນທີ່ຄໍາເກອຍີ່ອ ມີບາງສ່ວນເປົ່າຍິນເປັນພື້ນທີ່ນາຮ່າງພຣະໄມ່ສາມາກປ່າກຫ້າວ່າໄດ້ ແລກໍາສ່ວນກໍາລັງເປົ່າຍິນເປັນພື້ນທີ່ປ່າພຽງພາຣາ (ຮູບທີ່ 4.24) ເຫຼຸກຮົດດັ່ງກ່າວສະຫະທັນໄທເຫັນຄື່ກິຈົດຂອງກາຣທຳນາ ທີ່ເກີດຈາກຫລາຍປັຈິຍ ທັ້ງກາຣເປົ່າຍິນສກາພແວດລ້ອມຂອງພື້ນທີ່ ຜລຕອບແທນທີ່ໄມ່ຄຸ້ມຄ່າ ຂາດແຄລນແຮງງານ ແລະຄົນຮຸ່ນໃໝ່ໄໝສັນໃຈອັນພົບທຳນາ ໂດຍເລພະຍ່າງຍິ່ງຜລຕອບແທນໃນກາຣທຳນາ

ກາຣໃຊ້ທີ່ດິນເພື່ອກາຣເກະຕຣຍັງຄົງມີປະເດີນທີ່ສັນໃຈຫລາຍດ້ານ ຈາກກາຣສອບຄາມຈາວບ້ານນ້ຳລູໂນບະນາຍະ ຕຳບລຸໂນບະນາຍະ ຄໍາເກອຍີ່ອ ຈັງຫວັດນາຮິວາສ ຊຶ່ງເປັນພື້ນທີ່ທີ່ມີກາຣທຳນາຄ່ອນຂ້າງມາກພບວ່າ ກາຣທຳກາຣເກະຕຣໃນໜຸ່ງບ້ານສ່ວນໃຫຍ່ ທຳນາ ລັກຊະນະທາທີ່ທຳຄີອນປີ ຈາວບ້ານເກືອບທັ້ງໜຸ່ງບ້ານມີພື້ນທີ່ນາເປັນຂອງຕະເອງ ພື້ນທີ່ນາໃນໜຸ່ງບ້ານ 10-20 % ທີ່ເປັນນາຮ່າງ ບຣິເວັນຮົມຄົນບ້ານພື້ນທີ່ເປັນພື້ນວ່າງປ່າວ ເພຣະຈາວບ້ານບາງຮາຍຈະສ້າງເປັນທີ່ອູ່ອາຄັຍໃນພື້ນທີ່ນາເດີມ ແລະໃນພື້ນທີ່ບຣິເວັນຮົມຄົນມີກາຣປ່າພຽງຜສມໃນໄວ່ນາ ຈາວບ້ານກ່າວ່າວ່າດິນບຣິເວັນພື້ນທີ່ຈະຮັບດັ່ງກ່າວເໝະກັບກາຣທຳນາ ມາກກ່າວ່າປ່າພຽງຕັ້ງຍາງເພຣະຕັ້ງຍາງທີ່ຂຶ້ນໄມ່ໂດຕັ້ນທີ່ສຶ່ງກີ້ຄື່ອຈົງເຕີບໂດໄມ່ດີ ສ່ວນກາຣປ່າພຽງໃນໜຸ່ງບ້ານມີປຣິມານມາກພອສມຄວາເຊັ່ນກັນຮອງລົງມາຈາກພື້ນທີ່ທຳນາ ປ່າພຽງບຣິເວັນເນີນເຂົາເພຣະດິນແລະພື້ນທີ່ເໝະກະແກ່ກາຣເພະປ່າພຽງມາກກ່າວ່າ ແລະໃນພື້ນທີ່ຍັງມີກາຣເພະປ່າພຽງພື້ນທີ່ໄອັກຫລາຍໜິດ ເຊັ່ນ ລອງກອງທຸເຮີຍນ ມັກຄຸດ ສ່ວນໃຫຍ່ປ່າພຽງໃນເຂົາ ພື້ນທີ່ບຣິເວັນນີ້ອຸດມສມບູຮັນພອສມຄວາ ປັບປຸງກາຣເກະຕຣໃນໜຸ່ງບ້ານມີນ້ອຍ ປັບປຸງທີ່ພົບຄື່ອ ປັບປຸງທີ່ກ່າວ່າ ແລະຄາດແຄລນໜ້າ

ตารางที่ 4.5 การใช้ที่ดินบริเวณนิคมสหกรณ์บ้าเจาะ พ.ศ. 2551 และพื้นที่ข้างเคียง

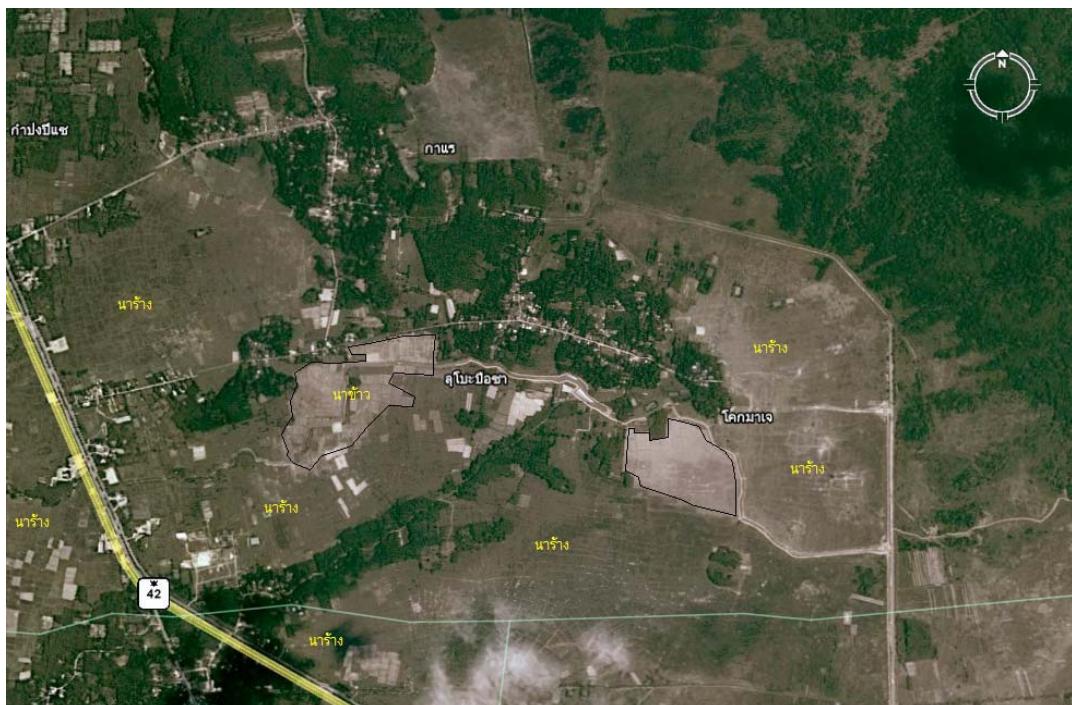
ลำดับที่	การใช้ที่ดิน	พื้นที่(ไร่)	ร้อยละ
1	ยางพารา	92,019.24	30.46
2	นาดำ	38,549.01	12.76
3	ปาล์มน้ำมัน	34,722.84	11.49
4	มะพร้าว	31,841.33	10.54
5	ป่าพรุ	18,192.88	6.02
6	ที่อยู่อาศัย	15,916.82	5.27
7	ป่าดิบชืน	12,540.24	4.15
8	ไม้ผลผสม	11,720.71	3.88
9	narang	10,460.58	3.46
10	ไม้พุ่ม หรือทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม	9,853.05	3.26
11	พื้นที่ลุ่ม	9,374.96	3.10
12	หาดทราย	4,060.51	1.34
13	แม่น้ำลำคลอง	3,586.20	1.19
14	ตัวเมืองและย่านการค้า	2,576.21	0.85
15	สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ	2,064.60	0.68
16	ป่าชายเลน	1,061.59	0.35
17	บ่อลูกรัง	605.65	0.20
18	ไม้ผลผสม/ยางพารา	491.94	0.16
19	สนามบิน	487.15	0.16
20	สนามกอล์ฟ	381.25	0.13
21	สถานที่เพาะเลี้ยงกุ้ง	326.70	0.11
22	บ่อติด	320.96	0.11
23	มะม่วงหิมพานต์	311.93	0.10
24	แหล่งน้ำ	211.29	0.07
25	ที่รกร้าง	199.49	0.07
26	ทุ่งหญ้า	154.76	0.05
27	ยุคอลิปตัส	111.50	0.04
		302,143.39	100.00

รูปที่ 4.22 การใช้ที่ดินบริเวณนิคมสหกรณ์และพื้นที่ข้างเคียง ในปี พ.ศ. 2551

ส่วนศัตรุพีชนมีน้อย ส่วนใหญ่ที่พบคือหนูนา แต่ไม่ได้สร้างปัญหามากมายแก่ชาวบ้าน การปลูกปาล์มในพื้นที่ไม่มี ลักษณะการถือครองกรรมสิทธิ์ ชาวบ้านได้กล่าวว่า “ไม่มีใครในหมู่บ้านที่เป็นเจ้าของมากกว่า 100 ไร่ ส่วนใหญ่เหลือจะเท่าๆกัน และเจ้าของที่ดินไม่มีใครมีพื้นที่นาติดต่อกันทั้งหมด ส่วนจะอยู่หลายบริเวณในระยะพื้นที่กว้าง สลับกับเจ้าของที่รายอื่นๆ”

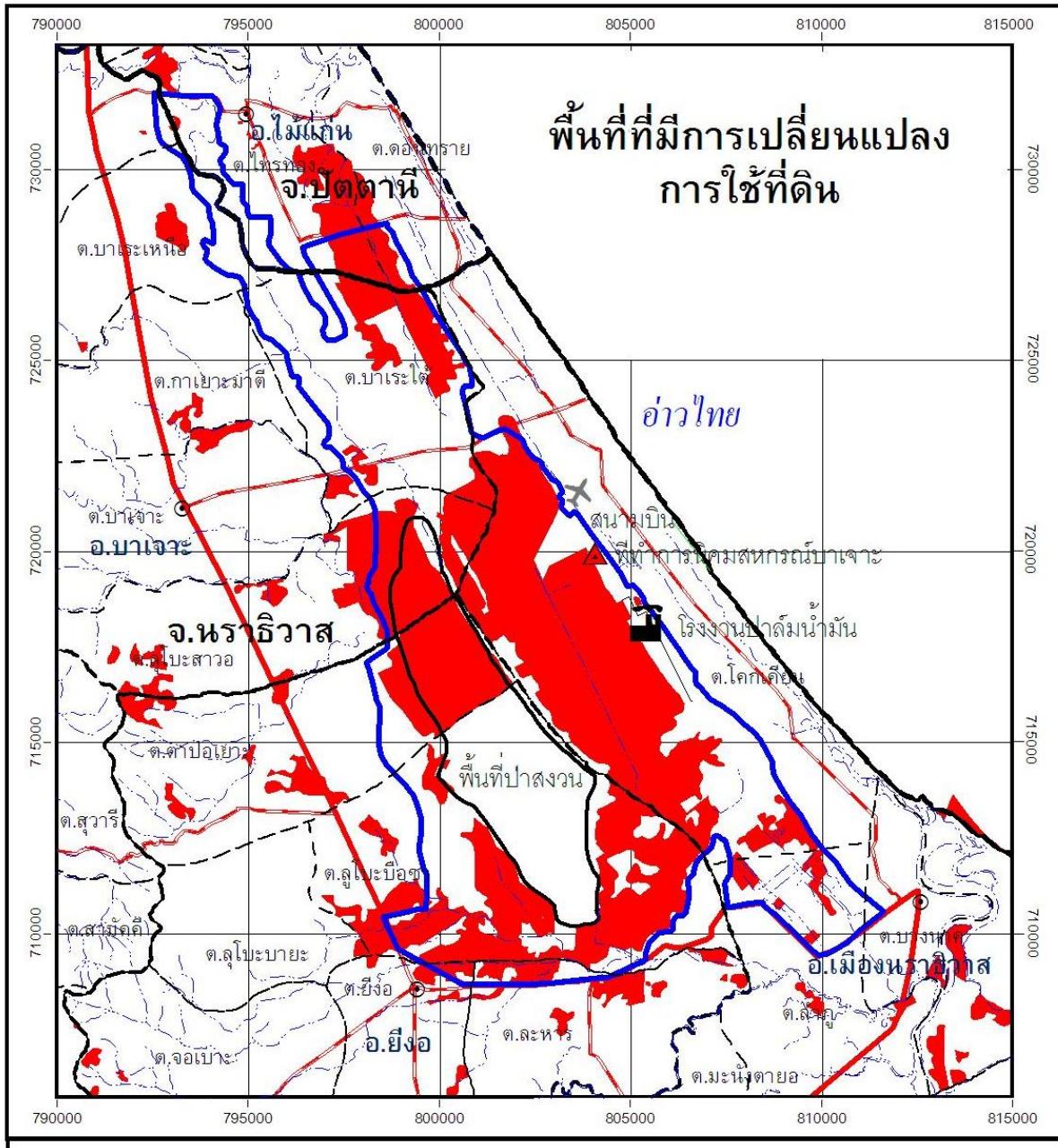
การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินโดยภาพรวมส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในเขตพื้นที่นิคมฯ (รูปที่ 4.24) โดยเฉพาะพื้นที่พรุถูกเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมัน ส่วนพื้นที่ภายนอกการเปลี่ยนแปลงมีน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่คือการเปลี่ยนจากนาข้าวเป็นนาrang และนาข้าวเป็นสวนยางพารา

รูปที่ 4.23 พื้นที่นาrangบริเวณบ้านลูโนบะบือชา ตำบลลูโนบะบือชา อำเภอเย่ อ จังหวัดราชบุรี

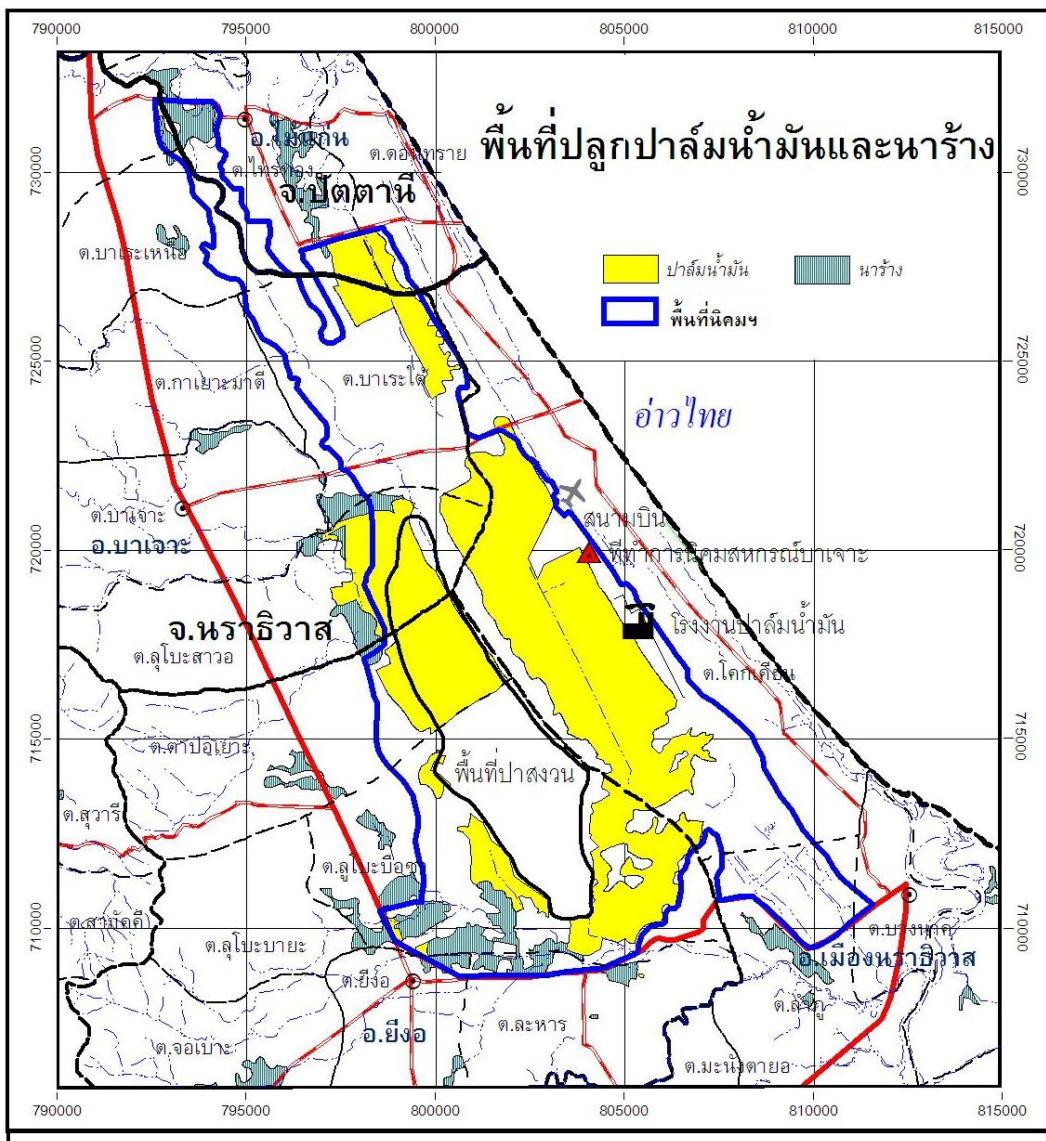

รูปที่ 4.23 พื้นที่นาบริเวณบ้านลูโนบะบายะ ตำบลลูโนบะบายะ อำเภอเย่ อ จังหวัดราชบุรี

รูปที่ 4.24 พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

พื้นที่ที่มีการปลูกปาล์มน้ำมันและนารังแสดงดังรูป 4.25 จากรูปจะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจะเกิดในพื้นที่นิคมฯ และพื้นที่ข้างเคียงเป็นหลักพื้นที่ในนิคมเป็นการเปลี่ยนสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ปาล์มน้ำมัน ส่วนพื้นที่ข้างเคียงจะเป็นพื้นที่นารัง ข้อมูลจากแผนที่ชี้ให้เห็นว่า พื้นที่นิคมฯ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการปรับสภาพของพื้นที่พรุให้เหมาะสมแก่การปลูกปาล์มน้ำมัน โดยการขุดคลองระบายน้ำซึ่งหลายสายเป็นคลองขนาดใหญ่ รูปที่ 4.26 และมีคลองขนาดเล็ก รวมถึงคูระบายน้ำในสวนปาล์มน้ำมันอีกเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อการทำนาในพื้นที่รอบพรุที่มีการระบายน้ำออก ในขณะเดียวกันก็มีการส่งเสริมการปลูกปาล์มทดแทน

รูปที่ 4.25 พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันและนารัง

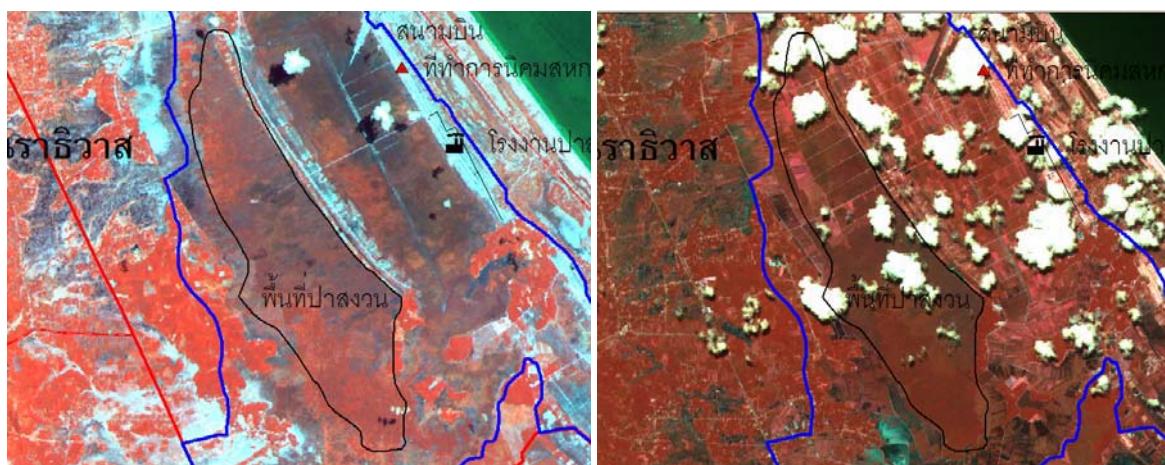

รูปที่ 4.26 คลองสายในพื้นที่พระบูชาเจาะ (คลองบ้าเจาะ)

ในประเด็นพื้นที่พร้อมประเด็นที่นำสันใจกีประเด็นหนึ่งคือ จากที่นิคมฯ ต้องการสงวนไว้เป็นพื้นที่ป่าพรุสงวนซึ่งมีพื้นที่ร้อยละ 20 หรือ 15,420 ไร่ แต่จากการศึกษาพบว่าในปี พ.ศ. 2529 ยังคงมีพื้นที่ป่าพรุสงวนหักหมด โดยพื้นที่ตามขอบเขตที่คำนวณได้มีพื้นที่ 14,492.63 ไร่ แต่ในปี พ.ศ. 2551 พบว่าพื้นที่ ดังกล่าวถูกเปลี่ยนสภาพไปยังคงเหลือพื้นที่ป่าพรุสงวนเพียงร้อยละ 59.99 โดยพื้นที่ที่ถูกเปลี่ยนสภาพไปเป็นเกือบทั้งหมดถูกเปลี่ยนเป็น ป่าล้มนำมัน และยางพารา ที่เหลือยังคงสภาพเป็นที่ลุ่มและที่อยู่อาศัยเล็กน้อย (ตารางที่ 4.6 รูปที่ 4.27)

ตารางที่ 4.6 การใช้ที่ดินในเขตพื้นที่สงวน นิคมสหกรณ์บากเจาะ

ลำดับที่	การใช้ที่ดิน	พื้นที่(ไร่)	ร้อยละ
1	ป่าพรุ	8,693.42	59.99
2	ป่าล้มนำมัน	5,158.71	35.60
3	พื้นที่ลุ่ม	130.68	0.90
4	ยางพารา	437.27	3.02
5	ที่อยู่อาศัย	72.55	0.50
		14,492.63	100.00

รูปที่ 4.27 พื้นที่ป่าสงวน 20 % ในปี พ.ศ. 2529 และ 2551

ปัญหาการใช้ที่ดินในพื้นที่นิคมสหกรณ์และพื้นที่ข้างเคียงมีสามปัญหาหลักใหญ่ๆ ดังที่กล่าวมาบ้างแล้วในเบื้องต้น คือ ปัญหา คุณสมบัติของดิน ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาการขาดแคลนน้ำ ส่วนปัญหาที่พบได้แต่ไม่กระทบกับชาวบ้านมากนักคือ ปัญหาไฟไหม้พรุ ปัญหาด้านดินคือดินเปรี้ยวและมีชั้นอินทรีย์ต่ำ ดินเปรี้ยวจัดจะเป็นปัญหาต่อการดูดซึซุอาหาร และจำกัดการเจริญเติบโต ส่วนดินอินทรีย์ทำให้พืชล้มง่าย เพราะดินอ่อนตัวและยุบตัวได้ง่าย อย่างไรก็ตามสามารถแก้ปัญหาได้ระดับหนึ่ง ถ้าเป็นดินเปรี้ยวก็ปรับสภาพโดยใช้ปุ๋น ส่วนชั้นอินทรีย์ต่ำที่หนานแน่นปัจจุบันมีสภาพที่ดีขึ้น เพราะมีการอัดตัวของชั้นอินทรีย์ต่ำเนื่องจากการระบายน้ำออกจากพรมะเป็นเวลานาน แต่ในระยะยาวอาจมีปัญหามากขึ้น ปัญหาน้ำท่วมเป็นปัญหาสำคัญที่รับเกษตรกรผู้ที่ปลูกปาล์มและหน่วยงาน

ราชการ เพาะสร้างความเสียหายให้กับปาล์มน้ำมันโดยเฉพาะปาล์มที่ยังมีขนาดเล็ก ปัญหาดังกล่าว เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะกรมชลประทาน เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว ถึงแม่ทางกรมชลประทานจะได้ชุดคลองแล้วเป็นจำนวนมาก แต่พื้นที่พรุที่เป็นที่ลุ่มต่ำกว่าจุดอื่นๆ โดยเฉพาะบริเวณ ด้านใต้ระหว่างบ้านทุ่งคากับบ้านเขางูเหลือ เป็นบริเวณที่ลุ่มต่อกับพรุ บางพื้นที่ เป็นที่นา พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่รับน้ำมาจากการที่อุทกภัยสามารถระบายน้ำไปได้ทั้งสองทางคือผ่านทาง คลองบานเจาะ ขึ้นไปทางเหนือให้ลงสู่คลองระบายน้ำสายใหญ่และออกสู่ทะเลที่ประตูระบายน้ำพรุบาน เจ้าบริเวณรอยต่อระหว่างบ้านป่าใหม่ ตำบลลดอนทรราย อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี กับบ้านป่าเช ปูเตะ ตำบลโคกเดียน อำเภอเมือง จ.นราธิวาส อีกเส้นทางหนึ่งผ่านคลองและทางระบายน้ำธรรมชาติ ก่อนที่จะให้ลงสู่คลองน้ำดำเน ผ่านคลองยะกัง และให้หล่อออกแม่น้ำบางนรา พื้นที่รับน้ำดังกล่าวมีการ ปรับสภาพสำหรับการปลูกปาล์มและบางส่วนได้ปลูกไปแล้วทั้งที่มีอายุมาก และปาล์มที่มีอายุ ไม่ถึง สามปี พื้นที่ดังกล่าวจะมีน้ำท่วมเกือบทุกปี ถ้าหากปีไหนมีฝนตกบริเวณมากติดต่อกัน ทำให้น้ำ ระบายน้ำทันเกิดการท่วมขังเป็นเวลานาน ต้นปาล์มที่มีขนาดเล็กจะยืนต้นตาย (รูปที่ 4.28)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับการขอร้องจากชาวบ้านให้ช่วยแจ้งความเดือดร้อนที่ประสบ ไปยังกรมชลประทานด้วย ซึ่งในประเด็นดังกล่าว ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ทราบว่า การแก้ปัญหา ในเรื่องการท่วมขังของน้ำในพื้นที่พรุ เป็นปัญหาที่เกิดจากการนำพื้นที่ลุ่มมาทำการเกษตร ทำให้รัฐ ต้องลงทุนและเสียค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหา และยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ่ายค่าเชดเชยความเสียหายให้แก่เกษตรกร นอกจากนี้การระบายน้ำออกจากพรุที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มมาก ๆ ยิ่งทำให้พื้นที่พรุ พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ราบที่อยู่ข้างเคียงต้องถูกระบายน้ำออกไปอย่างรวดเร็วด้วย ทำให้ปริมาณน้ำที่จะถูกเก็บไว้ในพื้นที่ยิ่ง มีน้อยลง ความชื้นที่อยู่ในดินก็จะหมดไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ดินขาดน้ำในช่วงฝนทึ่ง ช่วงหรือช่วงแล้งได้ อย่างไรก็ตามชลประทานก็ต้องดำเนินการแก้ไข ทำอย่างไรสามารถลดความเสียหายได้ในขณะเดียวกันก็สามารถตัดเก็บน้ำไว้ได้ในช่วงขาดน้ำ ถ้าหากใช้วิธีการแก้ไขปัญหา เช่นใน ปัจจุบัน ก็จะเกิดปัญหาเช่นเดิมอีก

รูปที่ 4.28 ต้นปาล์มน้ำมันอายุไม่ถึงสามปี ที่ได้รับความเสียหายจากน้ำท่วม

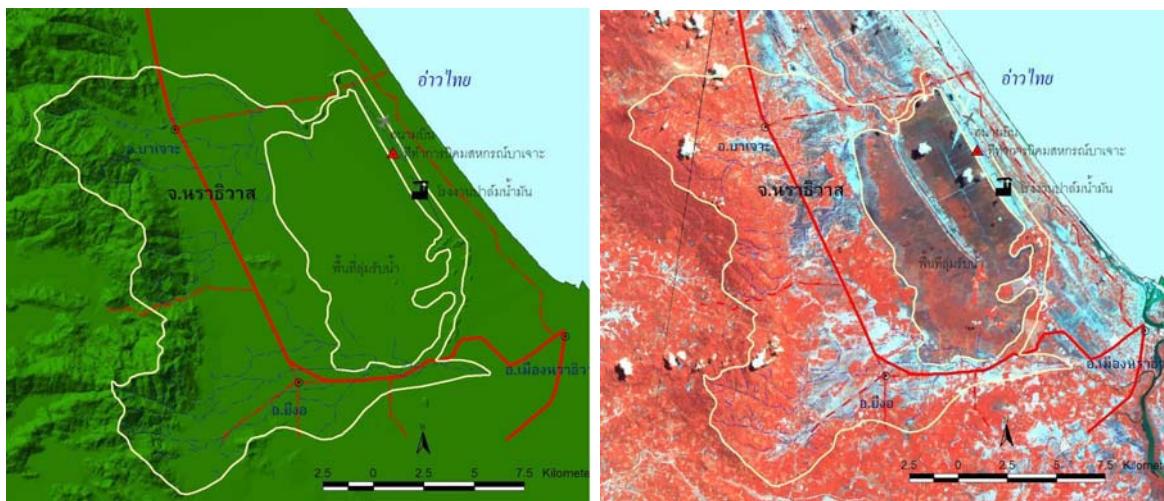
การปลูกป่าล้มในพื้นที่ลุ่ม น้ำขังและมีสภาพดินเป็นดินเหนียว โดยปกติถือว่าเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกป่าล้ม ถึงแม้ว่าดันป่าล้มนำมันจะเป็นต้นไม้ที่ต้องการน้ำสูงถึง 200 ลิตร/วัน ในฤดูแล้งอาจต้องการสูงถึง 400 ลิตรต่อวัน แต่ก็ไม่ควรปลูกในที่ลุ่ม เช่นพื้นที่นา เพราะจะทำให้แคราะแกร์น หรือเสียค่าใช้จ่ายในการจัดการสูง และยังต้องเสียเวลาเฝ้ารอผลผลิตบางที่ปาล์มอายุ 5 ปี แล้วยังไม่ให้ผลผลิต บางรายพบว่า ลำต้นแคราะแกร์น ใบเหลือง สภาพไม่สมบูรณ์ เพราะหากแห้งออกใหม่ไม่ได้ เมื่อชุดดูจะพบว่าปลายนาก่อน จากการศึกษาของ Albertazzi, Chinchilla and Ramírez (2009) เกี่ยวกับคุณสมบัติของดินและการพัฒนาของรากในต้นปาล์มหนุ่มพบว่าความหนาแน่นของรากปาล์มที่ปลูกในพื้นที่ที่มีการระบายน้ำเลวจะน้อยที่สุด จากการวิเคราะห์ปริมาณน้ำท่าที่ไหลลงสู่ลุ่มน้ำย่อยบริเวณพื้นที่ลุ่มรับน้ำของนิคมสหกรณ์มาเจ้าพบว่าพื้นที่รับน้ำทั้งหมดมีพื้นที่ 280.6 ตารางกิโลเมตร โดยจะมีพื้นที่อยู่สองบริเวณหลักคือพื้นที่ลุ่มรับน้ำ พื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ป่าพรุและบางส่วนเป็นที่ลุ่มน้ำขังบริเวณดังกล่าวในอดีตก่อนที่จะมีการขุดคลองเพื่อระบายน้ำ จะเป็นบริเวณที่มีน้ำขังตลอดเกือบทั้งปี บริเวณนี้มีพื้นที่ 74.4 ตารางกิโลเมตร บริเวณนี้เองที่เป็นพื้นที่ที่ทำการให้เกิดพรุที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นที่กักเก็บน้ำตามธรรมชาติ และยังช่วยให้พื้นที่ด้านบนของพื้นที่รับน้ำมีความชุ่มชื้นอยู่ตลอด ส่วนบริเวณที่อยู่ติดไปด้วยแต่บริเวณที่รับน้ำไปจนถึงแนวสันเขินน้ำบนยอดเขานูโถ มีพื้นที่ 206.2 ตารางกิโลเมตร

ปริมาณฝนเฉลี่ย 2,349.66 มิลลิเมตรต่อปี ปริมาณน้ำฝนทั้งปี ประมาณ 659 ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยในลุ่มน้ำประมาณ 357 ล้านลูกบาศก์เมตร ($\text{Runoff ratio} = 54.25$) เมื่อคาดการปริมาณน้ำท่าที่เกิดจากน้ำฝนที่ตกในปริมาณต่างๆ พบร่องรอยทางน้ำที่มีปริมาณฝน 100 มิลลิเมตร และดินอยู่ในสภาพอิ่มตัวด้วยน้ำ พื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมดจะมีปริมาณน้ำท่า 20.62 ล้านลูกบาศก์เมตร ถ้าตกลง 200 และ 300 มิลลิเมตรก็จะมีปริมาณน้ำเท่ากับ 42.09 และ 56.12 ล้านลูกบาศก์เมตร ตามลำดับ (ตารางที่ 4.7) ถ้าหากนำมาคำนวณปริมาณน้ำที่จะท่วมเฉพาะในพื้นที่ลุ่มรับน้ำในพื้นที่ 74.4 ตารางกิโลเมตร โดยมีเงื่อนไขว่าน้ำไม่สามารถระบายนอกได้หรืออัตราการเพิ่มของน้ำฝนเท่ากับอัตราการระบายน้ำ น้ำจะท่วมสูงประมาณ 0.28, 0.57, 0.76 เมตร ที่ปริมาณน้ำฝนเท่ากับ 100, 200, และ 300 มิลลิเมตร ตามลำดับ และน้ำจะท่วมสูง 1 เมตรถ้าหากมีปริมาณฝนที่ตกประมาณ 270 มิลลิเมตร ติดต่อกัน

การระบายน้ำออกจากพื้นที่โครงการพรุบาระเจ้า-ไม้แก่นทั้งหมด แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ระบายน้ำป่าและน้ำฝน จากภูเขาทางด้านทิศตะวันตกของขอบพรุ ลงสู่คลองระบายน้ำพรุบาระสายที่ 2 บางส่วนไหลเข้าสู่คลองระบายน้ำสายที่ 3 และคลองระบายน้ำพรุบาระสายใหญ่จากนั้นไหลลงสู่ทะเล โดยผ่านประตูระบายน้ำบาระ บางส่วนไหลลงสู่คลองระบายน้ำสายที่ 1 ไหลผ่านประตูระบายน้ำไม้แก่นแล้วไหลออกสู่ทะเลที่บ้านลาเวงและบ้านปาดาตีมอ ส่วนที่ 2 ระบายน้ำป่าและน้ำฝนจากภูเขาทางด้านทิศตะวันตกของขอบพรุ ลงสู่คลองระบายน้ำพรุบาระสายที่ 1 ผ่านประตูระบายน้ำไม้แก่นแล้วไหลลงสู่ทะเลทางบ้านลาเวง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และบางส่วนไหลผ่านบ้านปาดาตีมอลงสู่ทะเล และ ส่วนที่ 3 ระบายน้ำป่าและน้ำฝน จากภูเขาทางด้านทิศตะวันตกของขอบพรุ ลงสู่คลองระบายน้ำพรุบาระสายที่ 1 ผ่านสู่คลองระบายน้ำพรุบาระสายใหญ่ลงสู่ทะเล (สำนักงาน

ชลประทานจังหวัดนราธิวาส,____) แต่การระบายน้ำหลักที่เป็นไปได้รวดเร็วและเกิดขึ้นจริง มีอยู่สองเส้นทางดังที่กล่าวมาก่อนหน้านี้คือคลองระบายน้ำบaje และแหลงสูคลองระบายน้ำพรุบajeสายใหญ่ ซึ่งสามารถระบายน้ำได้สูงสุด 50 ลบ.ม./วินาที หรือ 432,000 ลบ.ม./วัน ซึ่งจริงๆ แล้วไม่สามารถระบายน้ำได้ทั้งหมด เพราะระบายน้ำออกสู่ทะเลไม่ได้ตลอดเวลาเนื่องจากปัญหาน้ำขึ้นน้ำลง และถ้าหากต้องสูบน้ำก็จะมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย และถึงแม้จะระบายน้ำได้ตามความสามารถของคลองถ้าจะระบายน้ำหลายล้านลูกบาศก์เมตรออกจากพรุบaje ต้องใช้เวลาหลายวัน ในขณะที่การระบายน้ำผ่านคลองน้ำดำลงสู่คลองยะกัง แหลงสูเม่น้ำบางนรา ก็มีปัญหาเช่นกันเป็นไปด้วยความชื้องช้า เพราะเป็นคลองธรรมชาติ ประกอบกับในแต่ละปีมีปริมาณตะกอนจำนวนมากที่ทับถมในพื้นที่รับน้ำและในคลองระบายน้ำที่ต้องขุดลอกเป็นประจำ จากการคำนวณปริมาณตะกอนในพื้นที่ลุ่มน้ำดังกล่าวพบว่า มีปริมาณตะกอนถึง 15,327.00 ลบ.ม./ปี (คำนวณจากค่าอ้างอิงปริมาณตะกอนลุ่มน้ำบางนราเฉลี่ย 96.63 ตัน/ตร.กม. คำนวณเฉพาะตะกอนจากพื้นที่รับน้ำออกพรุ 206.2 ตารางกิโลเมตร ความหนาแน่นของตะกอน 1.3 ตัน/ลบ.ม. , สำนักงานชลประทานที่ 17)

นอกจากนี้พื้นที่รับน้ำยังมีสภาพภูมิประเทศที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วกล่าวคือจากพื้นที่ภูเขาที่มีความลาดชันสูงจะเปลี่ยนเป็นพื้นที่ราบอย่างรวดเร็ว ทำให้น้ำไหลลงสู่พื้นที่ลุ่มอย่างรวดเร็ว (รูปที่ 4.30) ดังนั้นปัญหาน้ำท่วมในปัจจุบันจึงยังคงสร้างความเสียหายให้กับพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่นาขوبพรุทางตะวันตกของพรุบaje บริเวณตำบลลูบีบะบีอชา ตำบลตะปอยะ อำเภอเยียง ตำบลลูบีบะสาอ และตำบลบาระได้ อำเภอบaje จะมีนาท่วมขังพื้นที่นาเป็นระยะเวลานาน ทำความเสียหายแก่พื้นที่นาบริเวณดังกล่าวเป็นประจำทุกปี แต่ในฤดูแล้งจะขาดแคลนน้ำสำหรับทำการเกษตร ส่วนบริเวณบ้านลูบีด้าโต๊ะ บ้านนาโง บ้านทุ่งค่า และบ้านโคกมาแจ อำเภอเยียง ซึ่งอยู่ทางด้านใต้ของพรุบaje ก็ประสบปัญหาน้ำลักชณาเดียวกันกับพื้นที่ที่กล่าวมาข้างต้น

รูปที่ 4.29 พื้นที่ลุ่มน้ำย่อยพรุบaje

ตารางที่ 4.7 แสดงปริมาณน้ำฝนในพื้นที่ลุ่มน้ำริเวณพื้นราบฯ

พื้นที่รับน้ำ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ปริมาณฝน เฉลี่ยรายปี*	ปริมาณน้ำฝน ทั้งปี (ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำฝน เมื่อฝนตก 100 มม.(ล้าน ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำฝน เมื่อฝนตก 150 มม.(ล้าน ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำฝนเมื่อ ฝนตก 200 มม. (ล้าน ลบ.ม.)
พื้นที่ลุ่มรับน้ำ	74.40	2,349.66	174,814,704.00	7.44	11.16	14.88
พื้นที่รับน้ำนอกพื้น	206.20	2,349.66	484,499,892.00	20.62	30.93	41.24
รวม	280.60		659,314,596.00	28.06	42.09	56.12

* อ้างอิงจากปริมาณฝนเฉลี่ยรายปีลุ่มน้ำบางนรา สำนักงานชลประทานที่ 17 กรมชลประทาน

ปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยปกติเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้งเนื่องจากไม่มีฝนตกเป็นเวลานานประกอบกับความชื้นในดินลดลงอย่างมาก อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเป็นที่น่าสังเกตว่าแม้แต่ในฤดูทำนาปกติหรือ/non-piekk ขาดแคลนน้ำ เช่นกัน ในหลายพื้นที่เกษตรกรเลิกปลูกข้าว ด้วยสาเหตุการขาดแคลนน้ำโดยเฉพาะพื้นที่ที่มีคลองชลประทาน ถึงแม้จะไม่มีบทสรุปที่ชัดเจนในเรื่องของผลกระทบต่อการสร้างคลองชลประทาน แต่จากการสำรวจในพื้นที่และสนทนากับชาวบ้าน ก็เป็นเครื่องยืนยันได้เช่นกันว่าปัญหาที่เกิดขึ้นน่าจะเกี่ยวข้องกับการชุดคลองชลประทานระบายน้ำ ที่ทำให้น้ำถูกระบายออกจากพื้นที่อย่างรวดเร็ว ทำให้ระดับน้ำที่ปกติจะหัวแม่แก่การปลูกข้าว ลดลงอยู่ในคลองชลประทานและน้ำในนาข้าวจะแห้งอย่างรวดเร็ว ถ้าหากฝนทึบช่วงไม่นานก็จะขาดน้ำทันที ในบางช่วงแม้แต่จะเตรียมแปลงเพาะปลูกยังไม่มีน้ำ ปัญหาดังกล่าวหน่วยงานภาครัฐต้องพิจารณาให้รอบคอบถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการสร้างคลองระบายน้ำ

รูปที่ 4.30 สภาพภูมิประเทศและพื้นที่รับน้ำบริเวณพื้นราบฯ มองจากเทือกเขานบูดบริเวณอำเภอ
นาเจ้า

ปัญหาไฟไหม้พุ

เกิดขึ้นเป็นประจำโดยเฉพาะในฤดูแล้งประกอบกับในปัจจุบันได้มีการรายงานนำออกจากการเผาเป็นเวลานาน ทำให้ชั้นดินอินทรีย์ แห้งและเป็นเชื้อเพลิงอย่างดี ปัจจุบันพื้นที่พุรบางส่วนที่มีคลองระบายน้ำและอาคารควบคุมสามารถป้องกันไฟไหม้พุได้ส่วนหนึ่ง เนื่องจากสามารถรักษา率为ดับน้ำได้ดี แต่บางพื้นที่ยังไม่มีคลองระบายน้ำและอาคารควบคุมมีไม่เพียงพอ ทำให้การแพร่กระจายน้ำและการควบคุมรักษา率为ดับน้ำได้ดีและผิดนิเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาไฟไหม้พุในพื้นที่นั้นๆ ได้ง่าย จากการสอบถามและการสำรวจในพื้นที่พบว่าการเกิดไฟไหม้พุมีหลายสาเหตุได้แก่ การจุดไฟเผาพื้นที่พุเนื่องจากไม่พอใจการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่มีเจ้าของจับจองมาก่อน การเผาป่าพุเพื่อกำจัดพืชหรือถางพื้นที่เพื่อเตรียมเพาะปลูกแล้วเกิดลูก浪มาไปยังพื้นที่ป่าพุบริเวณอื่น หรืออาจเกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ เช่นการทิ้งกันบุหรือทิ้งมีเชื้อไฟอยู่และการเกิดโดยธรรมชาติเนื่องจากภาวะอากาศที่ร้อนจัดและมีเศษซากพืชที่แห้งติดไฟได้ง่าย การเกิดไฟไหม้พุโดยปกติจะใช้เวลาหลายวันกว่าจะดับไฟได้ อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่มีหน่วยป้องกันไฟไหม้คอยดูแลอยู่แต่ก็ช่วยได้ไม่มาก และในอนาคตอาจไม่มีไฟไหม้ป่าพุ เพราะพื้นที่ป่าพุเปลี่ยนสภาพเป็นสวนปาล์มเกือบหมดแล้ว

การใช้ประโยชน์ที่ดินนอกเหนือจากการที่กล่าวมาแล้ว ในพื้นที่ศึกษาบังมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในรูปแบบอื่น เช่น การจับสัตว์น้ำ การใช้ประโยชน์จากไม้ในป่าพุ การปลูกกระเจด การทำฟาร์มไม้ที่หาได้ในท้องถิ่น และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (รูปที่ 4.32, 4.33)

รูปที่ 4.31 ไฟไหม้พื้นที่พุ

รูปที่ 4.32 การจับสัตว์น้ำในคลองระบายน้ำ

รูปที่ 4.33 การปลูกกระจุด และการเพาถ่าน

กล่าวโดยสรุปในภาพรวมของการใช้ที่ดินในพื้นที่นิคมสหกรณ์นาเจาะและพื้นที่ข้างเคียงในปี พ.ศ. 2529 พบว่าในพื้นที่นิคมสหกรณ์นาเจาะยังคงมีสภาพพื้นที่ป่าพรุที่สมบูรณ์ โดยมีพื้นที่กว่าร้อย ละ 50 ของพื้นที่นิคมฯ ทั้งหมด ส่วนการใช้ที่ดินชนิดอื่นๆ ที่มีพื้นที่มากรองจากพื้นที่พรุคือพื้นที่ทำการเกษตรได้แก่ ยางพารา นาข้าว มะพร้าว ไม้ผล รวมกันมีพื้นที่กว่าร้อยละ 40 ที่เหลือเป็นพื้นที่ลุ่ม ออยู่อาศัย และพื้นที่อื่นๆ สภาพการใช้ที่ดินยังคงเป็นการใช้ที่ดินแบบดั้งเดิม และเหมาะสมกับพื้นที่ ส่วนการใช้ที่ดินบริเวณนิคมฯ กับพื้นที่ข้างเคียงรวมพื้นที่กว่าสามแสนไร่พบว่า การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ใช้ เพื่อการเกษตร โดยปลูกยางพารามากที่สุด รองลงมาเป็นพื้นที่ป่าพรุ นาข้าว มะพร้าว ที่อยู่อาศัย ป่า ดิบชืน และพื้นที่ลุ่ม มีพื้นที่รวมกันกว่าร้อยละ 84 เฉพาะพื้นที่การเกษตรกว่าร้อยละ 70 ส่วนการใช้ ที่ดินในปี พ.ศ. 2551 พบว่าในพื้นที่ที่อยู่ในเขตนิคมฯ พื้นที่การใช้ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงไปจากปี พ.ศ. 2529 โดยพื้นที่ป่าพรุจำนวนมากได้ถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน โดยมีพื้นที่ปลูก ปาล์มน้ำมันกว่า 30,000 ไร่ในพื้นที่นิคมฯ ในขณะที่ป่าพรุลดลงเหลือหนึ่งหมื่นกว่าไร่จากที่มี 44,607.61 ไร่ในปี พ.ศ. 2529 เหลือ 13,511.98 ไร่ ในปี พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ พื้นที่นาข้าวถูกทิ้ง ร้างมากขึ้น และหลายพื้นที่นาข้าวกำลังถูกเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมัน ในขณะที่พื้นที่นอกนิคมฯ ที่อยู่ ใกล้เคียงก็มีปัญหาที่คล้ายกัน แต่ส่วนใหญ่นาข้าวจะเปลี่ยนเป็นสวนยางพาราและนารัง พื้นที่พรุ ลดลงเช่นกัน โดยมีพื้นที่พรุทั้งในนิคมฯ และนอกนิคมฯ รวมกัน 51,844.36 ไร่ในปี พ.ศ. 2529 ลดลง เหลือ 18,192.88 ไร่ ในปี พ.ศ. 2551 ปัญหาหลักที่เกิดจากการใช้ที่ดินมีสามประการคือปัญหา คุณสมบัติดินในการทำการเกษตร ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน ส่วนปัญหาที่พบ ประจำคือ ปัญหาไฟไหม้พื้นที่พรุ

หลายสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่โดยเฉพาะการนำพื้นที่พรุมาใช้ ประโยชน์ทางการเกษตร และการปรับสภาพพื้นที่ที่สำคัญคือการขุดคลองระบายน้ำ สิ่งที่น่าเสียดาย จากการศึกษาการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินคือ การหายไปของพื้นที่พรุและบางอย่าง กำลังจะหายไปคือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมข้าวในบริเวณพื้นที่นิคมฯ และใกล้เคียงรอบพื้นที่นาเจาะ พื้นที่นาในอนาคตถ้าหากไม่มีการวางแผนที่ดีจะเปลี่ยนสภาพไปเป็นพื้นที่ปลูกยางพาราหรือไม่ก็

ปาล์มน้ำมัน. ส่วนผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนพื้นที่พู่ไปเป็นพื้นที่การเกษตรที่เกิดกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบพู่ได้แก่ การสูญเสียทรัพยากรที่เป็นที่สาธารณะที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่ปัจจุบันไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ก็ไม่มีให้ใช้อีก พื้นที่ป่าพຽถูกทำลายไปและถูกจัดสร้างให้เป็นกรรมสิทธิ์เฉพาะบุคคล พืชบางชนิด และสัตว์น้ำได้สูญหายไป ถึงแม้จะไม่ได้มีการศึกษาที่ชัดเจนว่าความหลากหลายทางชีวภาพที่สูญหายเนื่องจากการเปลี่ยนสภาพพื้นที่พู่ไปเป็นสวนปาล์มน้ำมัน มีเท่าไรก็ตาม แต่สิ่งที่ชาวบ้านรับรู้คือมันหายไปหรือลดน้อยลง

4.2 การสำรวจและประเมินผลการปลูกปาล์มน้ำมันที่ทั้งข้อมูลด้านกายภาพและการเจริญเติบโตของปาล์มน้ำมัน

4.2.1 การสำรวจและ การเจริญเติบโตของปาล์มน้ำมัน

จากการสำรวจข้อมูลดินโดยภาพรวม พื้นที่นิคมสหกรณ์บานเจาโคนเดนเฉพาะพื้นที่พู่เดิมที่ใช้ในการปลูกปาล์มน้ำมันพบว่าดินเป็นดินเบรี้ยวเกือบทั้งหมด สอดคล้องกับการสำรวจของศูนย์การศึกษาพัฒนาพิกุลทอง จังหวัดราชบุรี และความหนาของชั้นดินอินทรีย์ไม่เกิน 4 เมตร ส่วนบริเวณขอบพู่ ชั้นดินอินทรีย์จะมีความหนาประมาณ 60-100 ซม. และจะค่อยๆ มีความหนามากขึ้นหากอยู่บริเวณกลางพู่ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2539) บางส่วนเป็นดินกราย พื้นที่พู่เกือบทั้งหมดมีชั้นดินอินทรีย์ ซึ่งมีความหนาที่แตกต่างกันไปตั้งแต่ไม่ถึง 10 เซนติเมตรจนถึงมากกว่า 150 เซนติเมตร พื้นที่พู่บริเวณฝั่งตะวันตกจะมีดินชั้นล่างเป็นดินเหนียว ที่ได้รับอิทธิพลมาจากการทับถมของตะกอนจากเทือกเขาบูดในขณะที่ฝั่งตะวันออกจะมีดินชั้นล่างเป็นดินกราย ที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะกอนทะเลในอดีตมีดินเหนียวบ้างแต่เพียงมาก จุดที่นำสังเกตคือพื้นที่พู่ที่มีการเปลี่ยนเป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันได้มีการยุบตัวลงอย่างมากเมื่อเทียบกับในอดีต ในบางบริเวณเกษตรกรกล่าวว่าในฤดูฝนที่มีน้ำท่วมขังพื้นที่พู่จะลอยตัวหากว่าสองเมตร การเข้าไปทำการเกษตรคร่อนข้างลำบาก เพราะมีการยุบตัวของพู่ แต่ในปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวมีความหนาของพู่ไม่ถึงหนึ่งเมตร และชั้นดินอินทรีย์อัดแน่นไม่loyตัวเหมือนในอดีต

อย่างไรก็ตามจากการตรวจสอบเอกสารและการอภิภาคสนามพบว่าพื้นที่ที่เป็นพู่สามารถปลูกปาล์มได้และให้ผลผลิตที่ค่อนข้างสูงถ้าหากมีการจัดการที่ดิน ยกเว้นดินกรายโดยเฉพาะดินชุดบ้านทอนที่การเจริญเติบโตจะไม่ดีและอาจยากแก่การจัดการมีผลทำให้ต้นทุนสูง ส่วนสภาพดินเบรี้ยวก็เป็นปัญหาที่สำคัญ แต่ด้วยเหตุที่ปาล์มน้ำมันสามารถเจริญเติบโตได้ในดินเบรี้ยว ($pH > 3.5$) และเกษตรกรยังสามารถปรับปรุงดินได้จึงทำให้ปัญหานี้ไม่รุนแรงมาก แต่ก็ยังเป็นปัญหาในการเพิ่มต้นทุนในการผลิตและบางพื้นที่ต้นปาล์มได้รับความเสียหายและให้ผลผลิตน้อยโตชา อย่างไรก็ตามถึงแม้ในดินพู่จะสามารถให้ผลผลิตที่ดี แต่ในอนาคตถ้าหากชั้นดินอินทรีย์ลดลงหรือหมดไป พื้นที่นั้นจะมีปัญหามากขึ้นเพราะดินชั้นล่างในหลายบริเวณเป็นดินกรายและเบรี้ยวด้วยเฉพาะบริเวณที่อยู่ผ่านติดชายทะเล ส่วนผู้ที่ติดถนนและเชี่ยวผู้ที่อยู่ทางเหนือของบูดจะไม่มีปัญหามากนักเนื่องจากเป็นดินเหนียวและดินลึก สามารถจัดการได้ง่ายกว่าประกอบกับมีการจัดการเรื่องการระบายน้ำ สร้างชั้นดินอินทรีย์ที่บาง

ลงน้ำทึบแม่รากของปาล์มส่วนใหญ่จะอยู่ที่บริเวณผิวดินลึกไม่เกิน 60 เซนติเมตรซึ่งปัจจุบันพื้นที่พรุส่วนใหญ่ยังมีความหนาของชั้นอินทรีย์มากพอ แต่เพื่อให้สามารถยืนต้นโดยเฉพาะปาล์มที่มีความสูงกว่า 8 เมตร ระบบรากซึ่งเป็นตัวยึดให้ลำต้นคงอยู่ได้จะต้องมีดินลึกมากกว่า 90 เซนติเมตร (Mutert, 1999) ดังนั้นการลดลงของชั้นดินอินทรีย์จะยิ่งเป็นปัญหาในอนาคต

ส่วนการเจริญเติบโตของปาล์มน้ำมันพบว่าพื้นที่ปลูกปาล์มที่เป็นพื้นที่พรุและปลูกปาล์มนาน ปาล์มสามารถเจริญเติบโตได้ทุกที่ แต่ได้ดีไม่เท่ากัน พื้นที่ที่มีการดูแลและจัดการอย่างดีปาล์มน้ำมันสามารถเจริญเติบโตและให้ผลผลิตดี ปัญหาที่พบคือปัญหาดินเปรี้ยว ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิต โดยจะเติบโตช้า ให้ผลผลิตน้อย หลายพื้นที่พบว่าในอดีตปัญหาดินเปรี้ยวเกิดขึ้นน้อยแต่ในระยะหลังที่ปาล์มโตมากขึ้นจะเป็นปัญหาทำให้ใบล่างแห้งตาย ทั้งนี้อาจเนื่องจากภัยที่แผ่ขยายออกไป เพื่อหาอาหารและยึดลำต้น ในขณะที่ต้นยังเล็กบริเวณรากยังไม่ใกล้และลึกมากประกอบกับดินชั้นบนมี pH ที่สูงกว่าดินล่างแต่ก็ยังเป็นกรด (pH ประมาณ 4-5) แต่ในสภาพดีปาล์มสามารถเจริญเติบโตได้ไม่มีปัญหาซึ่งเป็นข้อดีของปาล์มน้ำมันและการ

ประมาณว่ามากกว่าร้อยละ 95 ของการปลูกปาล์มน้ำมันปลูกในดินเปรี้ยวและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ (Mutert, 1999) เมื่อโตขึ้นระบบ根系กล่องแต่เมื่อเจอสภาพดินที่เปรี้ยวจัด (pH 3-4) ปาล์มจะมีปัญหาน้ำทันที่ ในสภาพดินเป็นกรดจัดราดูอาหารหลายชนิดถูกตึงในขณะที่ ราดูที่เป็นพิษจะถูกปลดปล่อยออกมากหากได้แก่ Al และ Mn และยังมีผลต่อปริมาณของค่าความชุ่มในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (CEC) ลดลงโดยเฉพาะดินที่มีแร่ดินเหนียวชนิด 1:1 เป็นองค์ประกอบหลัก (Paramannathan, 2003) ผลการสำรวจดินแต่ละจุดเป็นดังนี้

จุดสำรวจดินที่ 1 ค่าพิกัด UTM 803601 , 719910 มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่พรุต่อสันทราย สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยป่าพรุและป่าสมบูรณ์ มีต้นไม้ชนิดอื่นๆ ปนเล็กน้อย ลักษณะดินเป็นดินลึกมากกว่า 1.2 เมตร เนื้อดินเป็นดินเหนียวและมีการเกาะตัวกันแน่น สีของดินบนมีสีของอินทรีย์วัตถุปูนในช่วง 30 เซนติเมตร สีดินล่างออกเป็นสีน้ำตาลเข้มมีรายปนมากกว่าดินบน pH ของดินบน 1-20 เซนติเมตร เป็นกรดrunแรง (3.5) ดินล่างก็เป็นกรดrunแรงเช่นกัน(3.5)

ลักษณะการเจริญเติบโตของต้นปาล์มน้ำมัน สภาพดินปาล์มที่ไว้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรเนื่องจากยังไม่มีการปรับสภาพดินโดยการใส่ปุ๋น ส่วนฐานใบด้านล่างเริ่มมีสีขาว เป็นปาล์มที่ปลูกมาแล้วกว่า 8 ปี ความสูงของต้นปาล์มที่วัดได้ ประมาณ 10 เมตร ความยาวรอบต้นปาล์ม เท่ากับ 2.3 เมตร (รูปที่ 4.34) พันธุ์ต้นปาล์มเป็นพันธุ์มาตรฐานจากคอกสตราวิก้า ซึ่งจากการสอบถามเจ้าหน้าที่พบว่าพันธุ์ที่นิคมฯ ได้รับมาจากกรม ส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์ลูกผสม ดูรากับอิโกนา (D x Ekona) และ Ekona D x Lame ซึ่งสองพันธุ์นี้จากการตรวจสอบพบว่าเป็นพันธุ์ที่ผลิตโดยบริษัท ASD Costa Rica ให้ผลผลิตค่อนข้างสูงและต้นไม่มีสูงมาก เกษตรกรเรียกว่าพันธุ์คอกสตราวิก้า

รูปที่ 4.34 จุดสำรวจดินที่ 1

จุดสำรวจดินที่ 2 พิกัด UTM 803162 , 719610 ลักษณะทั่วไปของพื้นที่มีภูมิประเทศเป็นที่ราบเป็นพื้นที่พรุเก่าแต่สภาพดินไม่มีน้ำแข็งซึ้ง ดินแห้งมีชั้นดินอ่อนกริย์บางประมาณ 10-20 เซนติเมตรในดินชั้นบน เป็นที่โล่ง สภาพพื้นที่เคยถูกไฟไหม้ ดินชั้นล่าง (>20 เซนติเมตร) เป็นดินเหนียว มีรายปนเล็กน้อย ปฏิกิริยาดินทั้งดินบนและดินล่างมีสภาพเป็นกรด ดินบนมี pH 4.5 ดินล่าง 4.0 เมื่อวัด pH ของน้ำบริเวณใกล้เคียงพบว่ามี pH 4.96 ปาล์มที่ปลูกบางส่วนเป็นปาล์มที่ปลูกใหม่หลังจากที่เคยถูกไฟไหม้ บางส่วนยังเป็นปาล์มที่ถูกไฟไหม้แต่ความสมบูรณ์ยังไม่มี ขาดการบำรุงรักษา ลักษณะทั่วไปของต้นปาล์มไม่สมบูรณ์ ความสูงของต้นปาล์ม ประมาณ 6 เมตร ความยาวรอบต้น 2.3 เมตร พันธุ์ต้นปาล์มคือ คอสตาริกา (รูปที่ 4.35)

รูปที่ 4.35 จุดสำรวจดินที่ 2

จุดสำรวจดินที่ 3 ค่าพิกัด UTM 802910 , 719243 ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ เป็นที่ดอน มีการปรับสภาพดินแล้ว บริเวณรอบ ๆ เป็นป่าพรุ เป็นพื้นที่พรุที่ไม่มีน้ำแข็ง มีชั้นดินอินทรีย์น้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ดินบนมี pH (3.5) ต่ำกว่าดินล่าง ซึ่งมี pH 4.0 มีชั้นดินอินทรีย์ไม่ถึง 10 เซนติเมตร เนื้อดินเป็นดินเหนียว มีทรัพย์ปนลำต้นอ่อนสัน ก้านใบแตก ความสูงของต้นปาล์ม ความสูงของต้นปาล์มวัดได้ 5.9 เมตร ความยาวรอบต้นวัดได้ 1.9 เมตร พันธุ์ต้นปาล์มเป็นพันธุ์ลูกผสมสุราษฎร์ธานี

รูปที่ 4.36 จุดสำรวจดินที่ 3